

УКРАЇНА

**ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)**

**ДЕПАРТАМЕНТ
ПРОМИСЛОВОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

вул. Терещенківська, 11-А, м. Київ, 01004, тел./факс (044) 235-86-93, call-центр (044) 15-51
e-mail: dprp@kievcity.gov.ua, код ЄДРПОУ 24250279

08.08.17 № *052-5049*
на № 2828 (з) від 02.08.2017

Щербаті Н.М.
[foi+request-23898-
08589660@dostup.pravda.com.ua](mailto:foi+request-23898-08589660@dostup.pravda.com.ua)

Шановна Наталіє Михайлівно!

На виконання доручення першого заступника керівника апарату виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) А. Почтарьова від 02.08.2017 № 2828 (з) Департаментом промисловості та розвитку підприємництва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), в межах компетенції, опрацьовано Ваш запит на інформацію щодо надання задокументованих джерел інформації та належним чином засвідчених факсимільних копій оригіналів, застосованих при розробці рішення Київської міської ради від 27.11.2008 № 633/633 «Про затвердження Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції у м. Києві» (далі – Рішення) та повідомляємо наступне.

Розробниками проекту Рішення виступали комунальна науково-дослідна установа «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» та Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), правонаступником якого на сьогодні є Департамент промисловості та розвитку підприємництва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (далі – Департамент).

На сьогодні в Департаменті відсутні будь-які документи, які використовувалися при розробці зазначеного проекту рішення Київської міської ради.

Надаємо копію рішення Київської міської ради від 27.11.2008 № 633/633 «Про затвердження Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції у м. Києві».

Додаток: на 19 арк. в 1 прим.

З повагою
Директор

Кабанова 235 86 92

В. Печуляк

Міський голова
Про забезпечення
безпеки харчових
ресурсів

543

Рішення КМР

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

II СЕСІЯ VI СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

24.11.2008 № 633/633

Про затвердження Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції у м. Києві

Голова
Дар Гадарин
Симоненко

Л. Черновецький

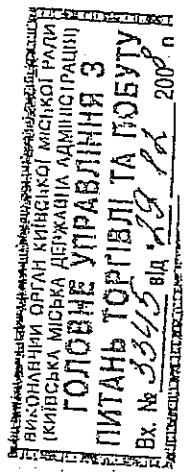
Відповідно до пункту 22 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та постанови Кабінету Міністрів України від 05.12.07 №1379 «Деякі питання продовольчої безпеки», постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.07 №794 «Про невідкладні заходи щодо зменшення негативного впливу посухи та забезпечення формування ресурсів зерна врожаю 2007 року», рішення Київської міської ради від 26.07.07 №23/1857 «Про затвердження заходів, спрямованих на формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції» та з метою забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки міста Київська міська рада

ВЕРШИЛА:

1. Затвердити Програму із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції у м. Києві, що додається.
2. Виконавчому органу Київської міської державної адміністрації):
  - 2.1. Забезпечити реалізацію заходів, передбачених Програмою, затвердженою пунктом 1 цього рішення.
  - 2.2. Щорічно подавати Київській раді звіт про хід і результати виконання Програми, затвердженої пунктом 1 цього рішення.
  - 2.3. При формуванні бюджету та Програми соціально-економічного та культурного розвитку міста Києва на 2009 та наступні роки передбачити

видатки коштів на виконання Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції у м. Києві за поданням Головного управління торгівлі та побуто виконавчого органу Київської (Київської міської державної адміністрації).

3. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію Київської міської ради з питань торгівлі, громадського харчування та послуг та постійну комісію Київської міської ради з питань бюджету та соціально-економічного розвитку.

Додаток
до рішення Київської міської ради
від 27 листопада 2008 р. N 633/633

ПРОГРАМА

із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції

ПАСПОРТ

Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції

N з/п	Основні параметри	Зміст
1	Підстави для розробки Програми	Підставою розроблення Програми та прийняття з цього питання рішення є постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 N 794 "Про невідкладні заходи щодо зменшення негативного впливу посухи та забезпечення формування ресурсів зерна врожаю 2007 року", розпорядження Київської міської державної адміністрації від 19.09.2007 N 1229 "Про вирішення фінансових питань" та рішення Київської міської ради від 26.07.2007 N 23/1857 "Про затвердження заходів, спрямованих на формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції"
2	Мета Програми	Метою Програми є спрямування дій міських та районних органів державної виконавчої влади та місцевого саморядування, громадських об'єднань та підприємств столиці на забезпечення продовольчої безпеки населення міста, здійснення заходів щодо стабільного функціонування ринку продовольчих товарів і формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції, створення соціально-економічних та правових умов для захищеності життєво важливих інтересів киян
3	Основні завдання Програми	Основними завданнями Програми є: - впровадження системи моніторингу індикаторів продовольчої безпеки; - аналіз стану індикаторів продовольчої безпеки міста, їхня оцінка за визначеними критеріями; - виявлення факторів, що можуть загрожувати продовольчій безпеці, розробка програмних заходів і завдань щодо забезпечення покращення та стабілізації показників індикаторів; - забезпечення фізичної та економічної доступності та якості життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування; - підтримка стабільності продовольчого забезпечення населення та продовольчої незалежності міста; - формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції; - реалізація фінансово-кредитної підтримки заходів міської влади щодо стабілізації ринку продовольчих товарів

4	Перелік основних заходів	Система програмних заходів охоплює такі напрями: - визначення напрямів реалізації продовольчої безпеки; - розробка заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів; - моніторинг індикаторів продовольчої безпеки; - формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції; - розвиток інтеграції із виробниками сільськогосподарської продукції; - організація контролю за якістю харчових продуктів; - інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації завдань Програми; - відображення проблем продовольчої безпеки в міських щільових та галузевих програмах
5	Основні джерела фінансування	Кошти міського та районних бюджетів на часткову компенсацію відсотків за користування банківськими кредитами, кошти підприємств, організації та фізичних осіб
6	Виконавці основних заходів	Головні управління та управління Київської міської державної адміністрації, суб'єкти підприємницької діяльності, банківські установи
7	Очікувані результати реалізації Програми	Реалізація в місті державної політики у питанні продовольчої безпеки, в т.ч.: - захищеність інтересів киян щодо фізичної і економічної доступності та якості життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування; - стабільність продовольчого забезпечення населення; - моніторинг стану індикаторів рівня продовольчої безпеки; - розробка та коригування системи заходів щодо дотримання складових індикаторів продовольчої безпеки в межах, що забезпечують безумовну їхню відповідність вимогам національного рівня продовольчої ситуації в місті; - координація діяльності підприємств, установ та організацій міста з питань забезпечення продовольчої безпеки; - створення міських регіональних запасів зерна та плодовоовочевої продукції; - реалізація фінансово-кредитної підтримки заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції в м. Києві
8	Враховання потреб завдань Програми у фінансових ресурсах	Головному управлінню з питань торгівлі та побуту і відділам (управління) з питань торгівлі районних державних адміністрацій у м. Києві для виконання та реалізації заходів, передбачених цією Програмою, щорічно надавати пропозиції про потреби у фінансових ресурсах для врахування в міському та районних бюджетах для наступного внесення змін до Програми
9	Порядок коригування Програми	Зміни в Програму затверджуються щорічно Київською міською радою
10	Організація контролю за виконанням Програми	Контроль здійснює Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

ВСТУП

Програма із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодощової продукції (далі - Програма) розроблена комунальною науково-дослідною установою "Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста" на замовлення та за участю Головного управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на виконання постанов Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 N 794 "Про невідкладні заходи щодо зменшення негативного впливу посухи та забезпечення формування ресурсів зерна врожаю 2007 року" та від 05.12.2007 N 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки", а також рішення Київської міської ради від 26.07.2007 N 23/1857 "Про затвердження заходів, спрямованих на формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодощової продукції".

Розробку Програми здійснено з урахуванням положень законів України "Про безпечність та якість харчових продуктів", "Про основи національної безпеки України", "Про державну підтримку сільського господарства України", "Про мінімальний споживчий бюджет", постанов Кабінету Міністрів України від 25.12.96 N 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)".

Основною метою розробки завдань та заходів щодо забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки міста та їхньої реалізації є створення умов з боку міської влади для додержання рівня складових індикаторів продовольчої безпеки в межах, що забезпечують безумовну їхню відповідність вимогам щонайменше національному рівню продовольчої ситуації в місті.

Реалізація заходів Програми надасть змогу визначити стан продовольчої безпеки, здійснювати моніторинг індикаторів, за результатами якого оцінюватиметься рівень продовольчої безпеки, щорічно актуалізувати завдання Програми та вчасно вживати заходів у разі виявлення факторів, що можуть загрожувати продовольчій безпеці столиці.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПРОГРАМИ

Нормативно-правовою базою розробки та реалізації Програми є:

- Конституція України;
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні";
- Закон України "Про столицю України - місто-герой Київ";
- Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів";
- Закон України "Про основи національної безпеки України";
- Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України";
- Закон України "Про мінімальний споживчий бюджет";
- постанов Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 N 794 "Про невідкладні заходи щодо зменшення негативного впливу посухи та забезпечення формування ресурсів зерна врожаю 2007 року";
- постанов Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 N 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки";
- постанов Кабінету Міністрів України від 25.12.96 N 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)";
- постанов Кабінету Міністрів України від 28.03.2007 N 559 "Про затвердження переліку об'єктів державного цінового регулювання на 2007/08 маркетинговий рік";
- рішення Київської міської ради від 26.07.2007 N 23/1857 "Про затвердження заходів, спрямованих на формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодощової продукції";
- інші галузеві нормативно-правові акти, міські комплексні та галузеві цільові програми в частині їхнього застосування до питань продовольчої безпеки.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Продовольча безпека - складова економічної стабільності

Економічна безпека - найважливіша якісна характеристика економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, забезпечувати ресурсами розвиток народного господарства, а також послідовно реалізовувати національно-державні інтереси. Економічна безпека - це такий стан економіки, при якому забезпечуються стійке економічне зростання, достатнє задоволення суспільних потреб, захист економічних інтересів на національному і міжнародному рівнях. Необхідно виділити три найважливіші компоненти економічної безпеки:

- 1) економічна незалежність;
- 2) стабільність і стійкість національної економіки;
- 3) здібність до саморозвитку і прогресу.

Продовольча безпека - одна зі складових внутрішньої економічної безпеки, що має на меті захист інтересів населення окремих регіонів, територіальних громад та громадян всієї країни. В економічній літературі продовольча безпека - це відносно нова економічна категорія. Початковий англійський термін (food security) перекладається двоюко: як продовольча безпека і як продовольча забезпеченість. Забезпечення продовольством країни, регіонів, домашніх господарств, громадян країни стояло перед людством із незапам'ятних часів. Держави намагалися ефективно вирішити цю вічну проблему, оскільки саме брак продовольства обумовлював, насамперед, різного роду соціальні конфлікти в суспільстві. Досягнення необхідного рівня продовольчої безпеки є основним завданням суспільства в цілому і конкретного індивідуума, зокрема, бо в основі цього лежить інстинкт самозбереження, на якому базується вся людська діяльність.

Суспільство вже на ранніх етапах свого розвитку і організації формує механізми і правила забезпечення мінімуму задоволення життєво важливих потреб. Рівень продовольчого забезпечення, його структура і механізми залежать передусім від обсягів виробництва сільськогосподарських продуктів і тільки потім від рівня розвитку переробних галузей торгівлі. Довгий час забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки регулювалося саме на основі традицій в рамках громад і натурального господарства. Держави лише за потреби втручалися в процесі перерозподілу продуктів між соціальними групами і верствами суспільства. Рівень сільськогосподарського виробництва і нерозвиненість товарообмінних відносин були в змозі забезпечити тільки мінімум споживання, а також порівняно просту структуру харчування, що відображала місцеві умови життя, національні та релігійні особливості.

З розвитком капіталістичних відносин змінюються соціальні умови існування людини. На місце ізольованих замкнених форм існування приходить відкрите суспільство, в якому внаслідок розвитку ринкових відносин створюється взаємозалежне суспільне виробництво, відбувається змішування етнічних, соціальних верств і складається інтегроване суспільство, що характеризується загальноприйнятими нормами і структурою споживання, створюється суспільний механізм забезпечення продовольчої безпеки. У цих умовах все більшу роль об'єктивно починають відігравати держава і різні соціальні інститути, які виступають як чинники організації виробництва та розподілу виробничих ресурсів. Найважливішим інструментом продовольчого забезпечення стає ринок, який через систему ціноутворення, попиту і пропозиції впливає на формування необхідних запасів і рівня споживання. Разом з тим у суспільстві зберігаються і спостерігаються значні розбіжності в структурі і нормах споживання залежно від соціальної належності та рівня доходу. Проблема продовольчої безпеки стала усвідомлюватися як категорія світового значення. У Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права від 1966 року вказується на фундаментальне право людини на свободу від голоду і ставиться в обов'язок держави забезпечення реалізації на практиці цього права.

Міжнародний пакт визначає:

"Держави-учасники цього Пакту визнають право кожного на повноцінний рівень життя для нього і його сім'ї, включаючи повноцінне харчування, одяг і житло, і право на постійне поліпшення життєвих умов."

1. Держави-учасники цього Пакту, визнаючи фундаментальне право кожного на свободу від голоду, повинні вживати самостійно або за допомогою міжнародної співпраці заходи, включаючи соціальні програми, які потрібні для того, щоб:

а) поліпшити способи виробництва, зберігання і розподілу продовольства за допомогою розвитку і реформування аграрних систем таким чином, який дозволить досягати найбільш ефективного розвитку і використання природних ресурсів;

б) зважаючи на проблеми як країн, що імпортують продовольство, так і країн, що його експортують, забезпечити справедливий розподіл світових продовольчих запасів відповідно до потреб".

Існує прямий зв'язок між екологічною ситуацією в регіоні і станом здоров'я його населення, частотою виникнення багатьох захворювань, зокрема злюккієних новоутворень, патологій вагітності, вроджених аномалій розвитку, спадкових хвороб. Специфічну дію на здоров'я населення має радіоактивне забруднення, особливо харчових продуктів, що викликає безліч хвороб. У Києві з 1987 року в 3 рази збільшилася кількість онкологічних утворень, хвороб ендокринної системи - в 6,5 рази, крові - в 6, органів дихання - 31. В цілому динаміка захворюваності дорослих складала чотирикратне підвищення. Кількість здорових дітей на сьогодні зменшилася удвічі і становить близько 17%. Щорічно у зв'язку із захворюваннями органів травлення не працює декілька десятків тисяч осіб, кількість померлих з цих причин обчислюється тисячами.

Серед розвинених країн світу Україна займає 34-е місце в світі за тривалістю життя, причому ситуація за останні роки погіршується, смертність перевищує народжуваність. Однією з основних причин підвищеної захворюваності і низької тривалості життя є вкрай незадовільне екологічне середовище, що складалося на території України, включаючи якість продуктів харчування.

Досліджуючи причини виникнення цих проблем, необхідно враховувати, що Україна належить до регіонів з достатньо високою щільністю населення (на 1 кв. км - 77 осіб), практично повним освоєнням земельного фонду (частка сільськогосподарських угідь в земельному фонді - 69,1%, розораність - 53,6%), нерівномірно розподіленими по території водними і лісовими ресурсами (лісистість території - 17,4%), великим господарським навантаженням із розрахунку на одиницю території, що перешкоджає саморегуляції природних систем і призводить до їх недостатності.

Політикою держави щодо вирішення проблеми продовольчої безпеки є забезпечення всім громадянам постійного доступу до достатньої кількості продуктів харчування. Ця політика має спиратися в основному на чотири принципи:

- наявність;
- стабільність;
- ефективність використання;
- доступність.

Вони мають на увазі, що:

- наявність продуктів харчування має бути забезпечена в результаті власного (місцевого) виробництва, використання запасів або імпорту;

- наявність продуктів повинна бути стабільною. Люди мають щоденні потреби, які не повинні страждати від значних раптових змін;

- продукти харчування повинні відповідним чином перероблятися, зберігатися і консервуватися, споживачі мають бути упевнені в тому, що споживані ними продукти прийнятної якості і безпеки для здоров'я, харчування має бути збалансованим;

- продукти харчування повинні бути доступні як відносно їхньої фізичної наявності, так і відносно купівельної спроможності населення. Ці принципи покладені в основу національних досліджень, розробок та законодавчих і нормативних актів, у тому числі й цієї Програми.

1.2. Особливості продовольчої безпеки міст

Україна є високоурбанізованою державою. Рівень господарської завантаженості її території - один з найвищих у світі, і не тільки за рахунок землеробства, а й переважно в результаті інтенсивного розвитку промисловості, збільшення площ, які займають міські поселення. Сьогодні на території України розташовано майже 500 міських населених пунктів. Частка

міського населення України становить близько 70% від загальної його кількості й має тенденцію до подальшого збільшення. Вся територія країни "цементується" міськими поселеннями. В державі практично немає "глухих закутків", які б не відчували безпосереднього або опосередкованого впливу міст.

Характерною особливістю міського населення є його територіальна й професійна відокремленість від сільськогосподарського виробництва. На відміну від сільського населення, харчування мешканців міст не може (із зрозумілих причин) забезпечуватись безпосередньо з поля або власних присадибних ділянок. Потреби городянина істотно відрізняються від потреб селянина. Якщо сільський житель споживає значно більшу частину харчових продуктів у натуральному, природному вигляді, то мешканець міста вивуває вищі виробки до попиту на продовольчі товари підвищеного рівня промислової, кулінарної обробки, збагачені білками, жирами, вітамінами, мікробіологічними добавками, радіопротекторами, мінеральними солями, іншими поживними елементами, у зручній для споживання тарі й упакуванні.

Еволюція в розвитку продуктивних сил, урбанізація поступово змінюють форми суспільної організації виробництва й споживання продуктів харчування. В економічно розвинених країнах світу сільське господарство вже перетворилося зі сфери економіки, яка інтегрує всі галузі, що виробляють продовольство, на сировинну базу харчової та переробної промисловості. Звичайно, певну кількість сільськогосподарської продукції населення, зокрема й міське, завжди споживатиме у свіжому, природному вигляді. Але і в цьому разі продукт, перш, ніж потрапити до споживача, має пройти через не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю сфери виробництва: охолодження, заморожування, сублімацію, сортування, розфасовку, кулінарну обробку тощо. Інакше кажучи, кінцевий продукт уже виробляє не сільське господарство, а харчова і переробна промисловість, а сільське господарство із галузі, що зумовила виникнення харчової, переробної промисловості, перетворилося на один, але визначальний вихідний елемент агропромислового комплексу.

Харчова і переробна промисловість відіграють все значнішу роль у встановленні інтеграційних зв'язків в організації виробництва і реалізації продуктів харчування.

1.3. Продовольча безпека Києва

Програму продовольчої безпеки міста необхідно розглядати як систему завдань і заходів, реалізація яких має на меті забезпечення параметрів і показників, що формують індикатори продовольчої безпеки, в межах, необхідних для відповідності їхнім критеріям, визначеним Методикою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 N 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки", та їхній моніторинг. Основною метою розробки завдань та заходів є створення умов з боку міської влади для дотримання складових індикаторів продовольчої безпеки в межах, що забезпечують безумовну їхню відповідність вимогам щонайменше раціонального рівня продовольчої ситуації в місті.

Програма передбачає комплексний підхід до вирішення найважливіших питань, а також створення механізму попередження негативних проявів змін складових продовольчої безпеки в місті, залучення до проблем продовольчої безпеки міських та районних владних структур, необхідних фінансових та виробничих ресурсів міста, а також підвищення рівня обізнаності членів територіальної громади міста про діяльність столичної влади щодо забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки.

Деякі визначення й терміни, що використовуються в Програмі:

- **продовольча безпека** - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, за якої держава гарантує фізичну і економічну доступність та якість життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування, підтримує стабільність продовольчого забезпечення населення та забезпечує продовольчу незалежність;

- **індикатори продовольчої безпеки** - система показників, що характеризують стан продовольчої безпеки;

- **забезпечення продовольчої безпеки** - розробка і здійснення правових, соціально-політичних, економічних, науково-технічних, організаційних, інформаційних та інших заходів із забезпечення фізичної та економічної доступності життєво важливих продуктів

харчування для населення, створення гарантій якості та безпеки життєво важливих продуктів харчування для здоров'я і життя людини, запобігання та подолання надзвичайних продовольчих ситуацій;

- критерії продовольчої безпеки - рівні індикаторів продовольчої безпеки, в тому числі граничний (пороговий) рівень індикатора, що є межею, поза якою продовольча ситуація вважається небезпечною;

- моніторинг індикаторів продовольчої безпеки - відстеження змін у стані продовольчої безпеки шляхом розрахунку індикаторів відповідно до Методики, та їхня оцінка за критеріями, актуалізація завдань і заходів Програми за результатами моніторингу.

Інші терміни, що вживаються в тексті Програми, відповідають визначенням, прийнятим у законодавчому полі України, або їхнє тлумачення наведено у відповідних розділах Програми.

2. ІНДИКАТОРИ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 N 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки" встановлено 7 основних індикаторів, що характеризують продовольчу безпеку. Головними принципами при визначенні переліку індикаторів є:

- однозначність характеристик продовольчої безпеки;
- простота визначення (достатнє інформаційне забезпечення). Індикаторами продовольчої безпеки є:
  - добова енергетична цінність харчування людини;
  - достатність забезпечення раціону людини основними продуктами харчування;
  - забезпечення держави зерновими продовольчими ресурсами;
  - економічна доступність продовольства;
  - диференціація продовольчого споживання за соціальними групами;
  - ємність внутрішнього ринку продовольства;
  - продовольча незалежність країни за окремим продуктом.

2.1. Індикатор "Добова енергетична цінність"

Добова енергетична цінність раціону людини, що визначається як сума добутоків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються людиною протягом доби, та їхньої енергетичної цінності, розраховується за формулою:

$$G = \sum M_i C_i \quad (1)$$

де: G - енергетична цінність добового раціону людини (ккал);

i - вид i -го продукту харчування;

M_i - маса i -го продукту, спожитого однією особою (г);

C_i - енергетична цінність одиниці маси i -го продукту (ккал).

2.2. Індикатор "Забезпечення раціону людини основними видами продуктів"

Забезпечення раціону людини основними видами продуктів, що визначається як співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональної нормою за формулою:

$$I_c = \frac{C_f}{C_r} \quad (2)$$

де: I_c - індикатор достатності споживання окремого продукту;

C_f - фактичне споживання окремого продукту на одну особу за рік;

C_r - раціональна норма споживання окремого продукту на одну особу за рік, погоджена з МОЗ України.

2.3. Індикатор "Достатність запасів зерна"

Достатність запасів зерна у державних ресурсах, що визначається як співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами

внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно за формулою:

$$I_g = \frac{R_g}{C_x} \cdot 100\% \quad (3)$$

де: I_g - індикатор забезпечення зерновими продовольчими ресурсами;

R_g - наявність продовольчого зерна у державному продовольчому резерві;

C_x - середньорічне внутрішнє споживання хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно.

2.4. Індикатор "Економічна доступність продуктів"

Економічна доступність продуктів, що визначається як частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств за формулою:

$$D = \frac{O_p}{O_i} \cdot 100\% \quad (4)$$

де: D - індикатор економічної доступності продуктів;

O_p - витрати населення на харчування за рік;

O_i - сукупні витрати населення за рік.

2.5. Індикатор "Диференціація вартості харчування"

Диференціація вартості харчування за соціальними групами, що відстежується в динаміці та розраховується як співвідношення між вартістю харчування 20 % домогосподарств з найбільшими доходами та вартістю харчування 20 % домогосподарств із найменшими доходами за формулою:

$$K_{kv} = \frac{K_{kv5}}{K_{kv1}} \quad (5)$$

де: K_{kv} - індикатор диференціації вартості харчування;

K_{kv5} - показник вартості спожитих продуктів у 20 % домогосподарств із найбільшими доходами;

K_{kv1} - показник вартості спожитих продуктів у 20 % домогосподарств із найменшими доходами.

2.6. Індикатор "Ємність внутрішнього ринку"

Ємність внутрішнього ринку окремих продуктів відстежується у динаміці та визначається у натуральному виразі як добуток споживання певного продукту та середньорічної чисельності населення за формулою

$$V_i = C_{\beta} N_n \quad (6)$$

де: V_i - ємність внутрішнього ринку i -го продукту;

i - вид i -го продукту;

C_{β} - річне середньодушове споживання i -го продукту;

N_n - середньорічна чисельність населення.

2.7. Індикатор "Продовольча незалежність"

Продовольча незалежність за окремим продуктом визначається як співвідношення між обсягом імпорту окремого продукту у натуральному виразі та ємністю його внутрішнього ринку за формулою

особистість людини, максимально продовжувати її активну життєдіяльність, розширюючи межі сучасної природної тривалості життя.

Встановлені Міністерством охорони здоров'я України норми рекомендованого раціону людини на 2008 - 2015 роки наведені в таблиці 1. Запропонований перелік продуктів харчування є традиційним для України і в цілому відображає структуру споживчого кошика населення.

Таблиця 1
Рекомендовані річні (3) норми споживання основних продуктів харчування на 2008 - 2015 роки, приведені до добового раціону (4)

N з/п	Найменування основних продуктів	Норма споживання в середньому на одну особу на рік, кг	Норма споживання в середньому на одну особу на добу, г
1	Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	101	277
2	Картопля	124	340
3	Овочі і баштанні	161	441
4	Фрукти, ягоди, виноград	90	247
5	Цукор, кондитерські вироби	38	104
6	Олія	13	36
7	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	83	227
8	Риба, рибопродукти	20	55
9	Молоко та молоко-продукти в перерахунку на молоко	380	1041
10	Яйця (шт.)	290	0,79

Для оцінки енергетичної цінності використовуються також дані про хімічний склад основних продуктів харчування. Для використання у розрахунках енергетичної цінності хімічний склад спожитих продуктів визначається як середнє значення в групі аналогічних або однорідних продуктів. Дані хімічного складу і споживчої цінності наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Хімічний вміст та енергетична цінність харчових продуктів

N з/п	Основні продукти харчування	Вміст у 100 г засвоєної частини продукту (нетто), г			Енергетична цінність, ккал
		Білки	Жири	Вуглеводи	
1	Борошно пшеничне 2-го gatунку	11,7	1,8	63,7	324
2	М'ясо яловичина I категорії	18,6	16	-	218
3	М'ясо яловичина II категорії	20,0	9,8	-	168
4	М'ясо свинина (жирна)	11,7	49,3	-	491
5	М'ясо свинина (м'ясна)	14,3	33,3	-	357
6	Конятина I категорії	19,5	9,9	-	167
7	Конятина II категорії	20,9	4,1	-	121
8	Баранина I категорії	15,6	16,3	-	209
9	Баранина II категорії	19,8	9,6	-	166
10	Печінка яловича	17,9	3,7	-	105

$$P_i = \frac{I_i}{V_i} \cdot 100\% \quad (7)$$

де: P_i - частка продовольчого імпорту i -го продукту;

I_i - вид i -го продукту харчування;

V_i - імпорт i -го продукту;

V_i - ємність внутрішнього ринку i -го продукту.

Зважаючи на те що, місто Київ має виключно переробні потужності, індикатор "продовольча незалежність" для продовольчої безпеки столиці може розглядатись як показник рівня переробної промисловості міста, що впливає на інші, наприклад, цінові показники продовольчих товарів.

3. ОЦІНКА ІНДИКАТОРІВ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

Запропонована система індикаторів дає можливість проводити моніторинг стану продовольчої безпеки, порівнюючи його із пороговими значеннями параметрів, визначати тенденції змін показників, розробляти необхідні заходи щодо попередження можливих негативних наслідків. Критеріями оцінки індикаторів виступають рекомендовані норми та нормативи, встановлені національними інституціями, або всевітньо визначені значення відповідних показників. Оцінка індикаторів продовольчої безпеки міста проведена за даними офіційних статистичних видань, національних і міжнародних рекомендаційних та методологічних норм відповідно до вимог Методики.

3.1. Індикатор "Добова енергетична цінність харчування людини"

З метою оцінки рівнів споживання пропонується використати наведену класифікацію продовольчого споживання. Вона охоплює кількісні та якісні показники споживання й включає сім рівнів:

I рівень - катастрофічний - передбачає добове споживання на одну особу 1500 - 2000 ккал, що характеризує хронічне недоїдання (за даними ФАО, за добового споживання менше 1520 ккал настає голод). До речі, раціон прожиткового мінімуму в Україні для непрацездатного населення нині становить 2008,9 ккал.

II рівень - критичний - середньодобове споживання в межах 2000 - 2500 ккал на душу населення достатнє для подолання хронічного недоїдання, існування на межі виживання і забезпечення простого відтворення народонаселення.

III рівень - мінімальний (пороговий) - середньодобове забезпечення в межах 2500 - 2800 ккал на душу населення передбачає наявність обсягів продовольчих ресурсів, які виключають можливість появи голоду і забезпечують зростання народонаселення. II і III рівні слід розглядати також при плануванні забезпечення населення продовольством у надзвичайних (кризових) ситуаціях.

IV рівень - достатній - середньодобове споживання перебуває в межах 2800 - 3200 ккал на одну особу, однак воно не збалансоване за елементами харчування, тобто продовольчих ресурсів достатньо для стабільного споживання, але вони не забезпечують здоровий спосіб життя і зростання його тривалості.

V рівень - раціональний (нормативний) - середньодобове споживання коливається в межах 3200 - 3600 ккал на одну особу при обов'язковому збалансованні раціону за білками, вітамінами та іншими важливими компонентами. Нормативні показники такого харчування слід використовувати як базу для всіх соціально-економічних розрахунків на державному рівні в умовах нормально функціонуючої економіки.

VI рівень - оптимальний - середньодушове споживання, що відповідає V рівню, не лише збалансоване за найважливішими харчовими компонентами, а й передбачає споживання екологічно чистих продуктів харчування. Таке споживання підвищує якість життя населення, покращує його здоров'я і збільшує середню по країні тривалість життя.

VII рівень - стратегічний - досягнення такого продовольчого забезпечення для всіх соціальних груп населення, що дає можливість комплексно вдосконалити та розвивати

Виходячи із даних про хімічний склад і норми споживання, визначасмо енергетичну цінність окремих продуктів та добового раціону людини. Дані розрахунків наведені в таблиці 3.

Таблиця 3
Середня добова енергетична цінність рекомендованого раціону людини

№ з/д	Найменування основних продуктів	Вага, г	Білки	Жири	Вуглеводи	Енергетична цінність, ккал
1	Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	277	32,41	4,99	176,45	897,48
2	Картопля	340	6,80	1,36	55,42	272,00
3	Овочі і баштанні	441	7,89	0,44	24,34	116,60
4	Фрукти, ягоди, виноград	247	5,68	0,00	127,95	528,58
5	Цукор, кондитерські вироби	104	-	-	103,79	394,16
6	Олія	36	-	35,96	-	323,64
7	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	227	39,23	30,69	-	433,00
8	Риба, рибопродукти	55	9,14	3,33	-	66,55
9	Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	1041	29,36	26,03	49,24	541,32
10	Яйця (шт.)	0,79	10,03	9,09	0,55	124,03
Всього:						
			140,54	111,89	537,74	3697,36

Для розрахунку фактичної енергетичної цінності раціону киян використані дані інформації Статистичного щорічника м. Києва за 2006 рік щодо споживання та дані (таблиця 3) щодо енергетичного складу продуктів. Результати розрахунків наведені в таблиці 4.

Таблиця 4
Середня добова енергетична цінність фактичного споживання основних продуктів харчування

№ з/д	Найменування основних продуктів	Норма Вага, г	Фактичне споживання				Енергетична цінність (ккал)
			Вага, г	Білки	Жири	Вуглеводи	
1	Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	277	230	26,91	4,14	146,51	745,20
2	Картопля	340	190	3,80	0,76	30,97	152,00
3	Овочі і баштанні	441	338	6,05	0,3	18,66	89,37
4	Фрукти, ягоди, виноград	247	220	5,06	-	113,96	470,80
5	Цукор, кондитерські вироби	104	100	-	-	99,8	379,00
6	Олія	36	53	-	52,95	-	476,47

11	Печінка свиняча	18,8	3,8	-	109
12	Нирки яловичі	15,2	2,8	-	86
13	Нирки свинячі	15,0	3,6	-	92
14	Тріска охолоджена або морожена	16,0	0,6	-	69
15	Тріска солоня	23,1	0,6	-	98
16	Окунь морський охолоджений або морожений	18,2	3,3	-	103
17	Мінтай охолоджений або морожений	15,9	0,9	-	72
18	Скумбрія атлантична охолоджена або морожена	18,0	13,2	-	191
19	Старрида океанічна охолоджена або морожена	18,5	4,5	-	114
20	Хек охолоджений або морожений	16,6	2,2	-	86
21	Судак охолоджений або морожений	18,4	1,1	-	84
22	Мойва охолоджена або морожена, виловлена навесні	13,1	7,1	-	116
23	Мойва охолоджена або морожена, виловлена восени	13,6	18,1	-	217
24	Салака весняна або морожена	17,5	3	-	97
25	Салака осіння або морожена	17,0	8,3	-	143
26	Оселець івасі спелосолу	17,5	11,4	-	173
27	Оселець атлантичний середнього соліня	17,0	8,5	-	145
28	Олія рослинна (соняшникова)	0	99,9	0	899
29	Молоко (2,5 %)	2,82	2,5	4,73	52
30	Яйця курячі I категорії	12,7	11,5	0,7	157
31	Цукор-пісок	0	0	99,8	379
32	Картопля свіжа	2,0	0,4	16,3	80
33	Капуста свіжа	1,8	0,1	4,7	27
34	Буяк свіжий	1,5	0,1	9,1	42
35	Цибуля-ріпка свіжа	1,4	1	9,1	41
36	Морква свіжа	1,3	0,1	7,2	34
37	Огірки свіжі	0,7	0,1	1,9	11
38	Томати свіжі	1,1	0,2	3,8	23
39	Кабачки свіжі	0,6	0,3	4,9	23
40	Редис	1,2	0,1	3,8	21
41	Часник	6,5	-	5,2	46
42	Фрукти, ягоди	2,3	-	51,8	214

7	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	227	193	33,35	26,09	-	368,15
8	Риба, рибопродукти	55	75	12,47	4,53	-	159,00
9	Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	1041	817	23,04	20,43	38,64	424,84
10	Яйця	0,79	0,67	8,51	7,71	0,47	105,19

Граничний (пороговий) критерій становить 2500 ккал на добу, при цьому 55 % добового раціону має забезпечуватися за рахунок споживання продуктів тваринного походження.

Висновок: Індикатор "Добова енергетична цінність харчування людини", що визначається як сума добутків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються середньостатистичним мешканцем Києва протягом доби, та їхньої енергетичної цінності, знаходиться на рівні раціонального споживання.

3.2. Індикатор "Забезпеченість раціону людини основними продуктами харчування"

Для нормального фізичного та інтелектуального розвитку людина має споживати з їжею не тільки певну кількість продуктів харчування, які задовольняють енергетичні потреби людського організму, а й певний набір поживних речовин у вигляді білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мікроелементів. Жоден продукт харчування, взятий окремо, не містить всіх цих поживних елементів в достатній кількості і пропорціях. Тому необхідний широкий асортимент різних харчових продуктів. Задоволення потреб населення в різноманітних поживних речовинах у визначеній наукою структурі харчування можна розглядати як якісний аспект продовольчої проблеми. Індикатор забезпеченості дає оцінку щодо складу окремих продуктів у раціоні людини.

Крім урахування мінімальних показників споживання як порогових параметрів, є доцільним порівнювати фактичне споживання із раціональними нормами, що є оптимальними параметрами продовольчого забезпечення. Це зумовлено тим, що сутність продовольчої безпеки пов'язана із забезпеченням нормального життєдіяльності людини, яка визначається станом її здоров'я та можливостями інтелектуального розвитку.

Для розрахунку використані дані Статистичного щорічника і рекомендовані норми споживання. Результати розрахунків наведені в таблиці 5.

Таблиця 5
Забезпеченість раціону людини основними продуктами харчування в м. Києві

N з/п	Найменування основних продуктів	Рекомендована МОЗ України норма споживання окремого продукту на одну особу на рік, кг	Фактичне споживання окремого продукту на одну особу за рік*	Індикатор забезпеченості споживання окремого продукту
1	Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	101	82,80	0,82
2	Картопля	124	68,40	0,55
3	Овочі і баштанні	161	122,40	0,76
4	Фрукти, ягоди, виноград	90	79,20	0,88
5	Цукор, кондитерські вироби	38	36	0,95
6	Олія	13	19,20	1,48

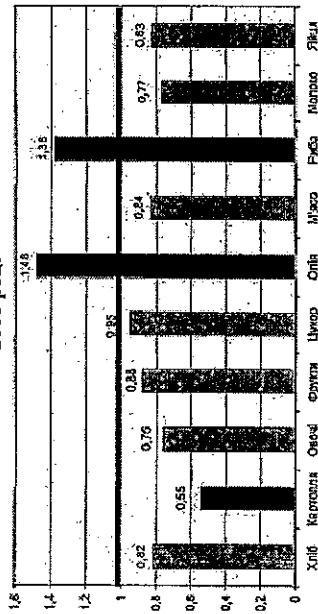
7	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	83	69,60	0,84
8	Риба, рибопродукти	20	27,60	1,38
9	Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	380	294	0,77
10	Яйця, шт.	290	240	0,83

Таблиця 5.1
Динаміка споживання продуктів харчування в середньому на одну особу за рік (кг) за 2001 - 2006 роки

Роки	Норми МОЗ України на 2005 - 2015 рр.	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Чисельність постійного населення (тис. осіб)		2567,6	2567	2577,3	2597,7	2625,1	2651,9
М'ясо і м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	83	45,6	55,2	61,2	63,6	63,6	69,6
Молоко і молокопродукти в перерахунку на молоко	380	249,6	261,6	268,8	272,4	292,8	294
Яйця	290	228	228	240	240	276	240
Риба та рибопродукти	20	22,8	21,6	21,6	25,2	26,4	27,6
Цукор	38	33,6	30	33,6	37,2	36	36
Олія	13	20,4	19,2	24	21,6	20,4	19,2
Картопля	124	81,6	73,2	76,8	81,6	69,6	68,4
Овочі та баштанні	161	109,2	117,6	114	117,6	109,2	122,4
Фрукти, ягоди, виноград	90	46,8	52,8	55,2	63,6	69,6	79,2
Хліб та хлібопродукти в перерахунку на борошно	101	99,6	98,4	96	93,6	92,4	82,8

Статистичний щорічник м. Києва за 2006 рік.
Для наочності дані розрахунків наведені у вигляді діаграми 1:

Достатність споживання основних видів продуктів в розрахунку на одну особу за рік в 2006 році

Оптимальним вважається результат, коли фактичне споживання окремого продукту харчування відповідає його раціональній нормі, тобто дорівнює 1.

Наведені діаграма та таблиця 5 дають уявлення про незбалансований склад продуктів раціону киян. При загальній енергетичній достатності за рахунок окремих продуктів (олив, риба), в раціоні відмічається дефіцит білків, вітамінів та мікроелементів, зумовлений нестачею овочів, фруктів, м'ясних та молочних продуктів.

Треба відмітити, що за світовими рекомендаціями добовий раціон має на 55 % забезпечуватися за рахунок споживання продукції тваринного походження, а рекомендований МОЗ України рівень продукції тваринного походження становить лише 31,5 % від добового раціону українця.

Висновки: Населення м. Києва має дефіцит споживання основних груп продуктів харчування у порівнянні з фізіологічними нормами. Дефіцит споживання зумовлений кількома причинами, серед яких слід відзначити:

- низький рівень доходів населення;
- високі ціни на окремі види продуктів.

Як наслідок: недостатня купівельна спроможність населення, незбалансованість харчового раціону і погіршення показників стану здоров'я киян. Показання показників індикатора забезпеченості раціону людини основними продуктами харчування може бути досягнуто за рахунок:

1) збільшення доходів населення, в тому числі окремих малозабезпечених соціальних груп, шляхом надання адресної допомоги як на окремі види продуктів, так і на весь продовольчий кошик;

2) створення умов для зменшення вартості визначених продуктів за рахунок (ринкових заходів) збільшення пропозицій товарів, надання фінансової підтримки заготівельним і переробним підприємствам міста, або адміністративних заходів: регулювання цін, введення квот, надання фінансової підтримки заготівельним і переробним підприємствам міста.

3.3. Індикатор достатності запасів зерна

Забезпечення зерновими продовольчими ресурсами є одним із найважливіших індикаторів продовольчої безпеки. Цей індикатор визначається як співвідношення запасів зерна до внутрішнього харчового споживання хліба і хлібопродуктів у перерахунок на зерно. Згідно з рекомендаціями ФАО (спеціальний орган при ООН з проблем сільськогосподарства і харчування) і Методикою граничним вважається запас зерна на рівні 17 %, що відповідає 60 дням споживання. Для міста Києва це становить 42 тис. т продовольчого зерна.

Висновки:

1. З метою створення необхідних зернових ресурсів на кожний маркетинговий рік, необхідно передбачати в міському бюджеті кошти на часткову компенсацію сплачених відсотків за отриманими банківськими кредитами суб'єктам господарювання при проведенні операцій на закупівлю продовольчого зерна та плодоовочевої продукції.

2. Підвищення ефективності закупівельної політики для створення регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції, в тому числі з використанням ф'ючерсних угод, встановлення кооперативних та інших виробничих схем співробітництва міських переробних і заготівельних підприємств із виробниками сільськогосподарської продукції.

3.4. Індикатор "Економічна доступність продуктів"

Четвертим індикатором безпеки харчування є економічна доступність продовольчого споживання.

Економічна доступність продовольчого споживання - це відношення вартості річного набору харчових продуктів на одну особу, що відповідає науково обґрунтованим нормам здорового харчування, до річного розміру витрат на одну особу.

За даними Статистичного щорічника за 2006 рік значення індикатора економічної доступності продовольчого споживання по м. Києву станом на 2006 рік становить 56,22 %.

Граничним критерієм для цього показника є 60 % витрат.
Основним джерелом інформації для визначення рівня та умов життя населення є дані вибіркового обстеження домогосподарств.

Державний комітет статистики України при проведенні вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України застосовує таку класифікацію доходів домогосподарств: усі види грошових, натуральних доходів, а також усі види соціальної допомоги, включаючи субсидії на відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, подарунки, доходи від продажу особистого та нерухомого майна, використані заощадження тощо. При цьому в ході обстеження розрізняються:

- загальні доходи домогосподарства, що включають грошові доходи та вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства (за винятком матеріальних затрат на її виробництво) в порядку самозагопівель, вартість грошової допомоги і подарованого родичами та іншими особами, суму пільг та субсидій на відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, санаторно-курортних путівок, послуг транспорту та зв'язку;
- сукупні ресурси домогосподарства, які складаються із загальних доходів, використаних заощаджень, приросту в обстежуваному періоді позик, кредитів, боргів, узятих домогосподарством, а також повернених домогосподарству боргів.

В основу розрахунку цього показника покладені дані щодо витрат домогосподарств як більш надійні, порівняно з даними про доходи, які респонденти схильні занижувати.

Економічна доступність продовольчого споживання для жителів м. Києва всіх домогосподарств, за даними Статистичного щорічника за 2005 рік, становила 47,9 % сукупних витрат у середньому на рік.

Економічна доступність продовольчого споживання, за даними Статистичного щорічника у 2006 році, склала 48,23 % сукупних витрат, що на 0,33 % більше, ніж у 2005 році.

Рекомендаціями ФАО і за визначенням Методики, граничним критерієм для цього індикатора безпеки харчування прийнято шістдесятивідсотковий рівень.

Висновки:

Індикатор доступності продовольчого споживання для міста Києва є стабільним і таким, що відповідає реаліям сьогодення і економічній ситуації в державі. Утримання індикатора в рекомендованих межах забезпечується заходами, аналогічними для показників індикатора "Забезпеченість раціону людини основними продуктами харчування", зважаючи на їхню взаємну відповідність.

3.5. Індикатор "Диференціація вартості харчування"

Диференціація продовольчого споживання за соціальними групами (квінтильний коефіцієнт) розраховується як співвідношення показників продовольчого споживання у 20 % домогосподарств із найбільшими доходами до відповідних показників 20 % домогосподарств із найменшими доходами. Взагалі диференціація населення за показником витрат (споживчих, грошових чи сукупних) не виглядає так поляризовано, як за показником доходів (особливо грошових). Тому, аналізуючи диференціацію доходів, треба паралельно вивчати витрати обстежуваних категорій, оскільки тільки зіставлення цих показників (доходів та витрат) може дати об'єктивну картину диференціації респондентів за станом матеріального добробуту. Розрахований за даними Головного управління статистики у м. Києві за 2005 рік, індикатор економічної доступності харчових продуктів для однієї людини груп домогосподарств із різними середньодушовими сукупними витратами показано на діаграмі 2.

4	Фрукти, ягоди, виноград	79,20	214291,4
5	Цукор, кондитерські вироби	36	97405,2
6	Олія	19,20	51949,4
7	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	69,60	188316,7
8	Риба, рибопродукти	27,60	74677,3
9	Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	294	795475,8
10	Яйця, шт.	240	649368000

Динаміка зміни показника дозволяє прогнозувати кількість показників балансу на наступні роки. Для м. Києва баланс за 2001 - 2007 та прогноз на 2008 рік з урахуванням зміни чисельності населення м. Києва наведені в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Баланс продовольчих товарів м. Києва за роками*

Найменування продуктів	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито	Норма	Спожито
М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	2131	1170	2130	1416	2139	1577	2156	1652	2178	1669	2201	1845	2245	2265	2265	2265
Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	10,8	82,5	61,0	98,4	15,9	30,7	09,1	13,7	83,3	56,3	07,70	72,2	15,00	90,00	90,00	90,00
Молоко	88,0	72,9	60,0	27,2	74,0	78,2	26,0	13,4	38,0	29,2	722,0	58,6	900,0	400,0	400,0	
Молокопродукти в перерахунку на молоко	0	6	0	0	0	4	0	8	0	8	0	0	0	0	0	
Яйця (тис. шт.)	7446	5854	7444	5852	7474	6185	7533	6185	7612	7245	7690	6364	7844	7917	7917	
Риба та рибопродукти	04,0	12,8	30,0	76,0	17,0	52,0	33,0	52,0	79,0	27,6	51,00	50,0	50,00	00,00	00,00	
Цукор, кондит. вироби	5135	8627	5134	5544	5154	5566	5195	6546	5250	6930	5303	7319	5410	5460	5460	
Олія	2,00	1,28	0,00	7,20	6,00	9,68	4,00	2,04	2,00	2,64	8,00	2,44	0,00	0,00	0,00	
Картон	9756	8627	9754	7701	9793	8659	9871	9663	9975	9450	1007	9546	1027	1037	1037	
	8,80	9,04	1,00	6,40	4,90	5,20	0,10	0,32	6,30	2,04	4,70	6,48	5,00	0,00	0,00	
	3183	2095	3183	1879	3195	1979	3221	2119	3255	1827	3288	1813	3354	3385	3385	

ля	82,4	16,1	08,0	04,4	85,2	36,6	14,8	72,3	12,4	06,9	36,60	89,9	20,00	20,00
Овочі і баштанні	4133	2803	4132	3018	4149	2938	4182	3054	4226	2866	4269	3245	4355	4395
Фрукти, ягоди, виногради	83,6	81,9	87,0	79,2	45,3	12,2	29,7	89,5	41,1	60,9	55,90	92,5	05,00	30,00
Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2	6	6	8	8
Цукор, кондитерські вироби	2310	1201	2310	1355	2319	1422	2337	1652	2362	1827	2386	2100	2434	2457
Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	84,0	63,6	30,0	37,6	57,0	66,9	93,0	13,7	59,0	06,9	71,00	30,4	50,00	00,00
Яйця (шт.)	0	8	0	0	0	6	0	2	0	6	8	8	8	8
Зернові культури	2593	2557	2592	2525	2603	2474	2623	2431	2651	2425	2678	2195	2732	2757
Олія	27,6	32,9	67,0	92,8	07,3	20,8	67,7	44,7	35,1	59,2	41,90	77,3	05,00	30,00
Картон	0	6	0	0	0	0	0	2	0	4	2	2	2	2

* Дані Статистичного щорічника за 2006 рік.

** 2007 рік - у розрахунку на чисельність населення м. Києва 2705 тис. осіб.

*** 2008 рік - у розрахунку на чисельність населення м. Києва 2730 тис. осіб.

3.7. Індикатор "Продовольча незалежність"

Продовольча незалежність визначається як частка імпорту продовольства в загальній ємності внутрішнього продовольчого ринку.

Київ не виробляє сировинної та сільськогосподарської продукції, а повністю залежить від ввезених до міста, в т. ч. імпортованих, сільгосподарських продуктів. Дані про частку імпортованих продуктів в оптовому товарообороті столиці наведено в таблиці 8.

Таблиця 8

Частка імпорту в оптовому товарообороті міста

N з/п	Найменування продуктів	Частка товарів виробництва України, %
1	Хліб і хлібопродукти в перерахунку на борошно	95
2	Картоння Овочі і баштанні Фрукти, ягоди, виногради	44
3	Цукор, кондитерські вироби	70
4	Олія	93
5	М'ясо та м'ясопродукти в перерахунку на м'ясо	64
6	Риба, рибопродукти	12
7	Молоко та молокопродукти в перерахунку на молоко	80
8	Яйця (шт.)	95
9	Зернові культури	95

Якщо розглядати структуру імпортованих до міста продуктів, то частка імпортованого м'яса вже складала 30 %, імпорту риби - 70 %. У 2007 році через невротаж імпорту овочів і фруктів збільшився до 40 % і 50 % відповідно. Все це не сприяє покращенню індикатора продовольчої незалежності міста і має стимулювати розвиток економічних відносин між

Києвом та регіонами, звичайно, за умови економічної доцільності. Особливого значення має набути цей індикатор в умовах входження України до СОТ.

Висновки:

З метою зменшення залежності від імпорту продовольчих товарів та сировини необхідно підвищення ефективності закупівельної політики для створення регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції, в тому числі з використанням фінансових угод, встановлення кооперативних та інших виробничих схем співробітництва міських переробних і заготівельних підприємств із виробниками сільськогосподарської продукції.

4. ЯКІСТЬ ПРОДОВОЛЬЧИХ ПРОДУКТІВ

Якість продовольчих продуктів є одним із головних визначальних понять продовольчої безпеки. Законодавче якість продовольчих продуктів захищена великою кількістю законодавчих державних, нормативних галузевих і місцевих актів, які стосуються виробництва, транспортування, зберігання, переробки і реалізації харчових продуктів як вітчизняних, так й імпортованих харчових продуктів.

Відповідно до ГОСТ 15467-79, який діяв в Україні до 2007 року, якість продукції - це сукупність властивостей, що обумовлює її придатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення. Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів" якість харчового продукту визначає як ступінь досконалості властивостей та характеристик рис харчового продукту, що здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей харчовий продукт.

Виходячи з цього, якість харчових продуктів - це властивість продукту забезпечувати організм людини харчовими речовинами. Продукт зобов'язаний гарантувати безпеку для здоров'я, мати належні органолептичні характеристики.

4.1. Основні чинники якості продуктів харчування

Відносно продовольчої сировини і харчових продуктів питання їхньої якості, відповідно, має найважливіше значення, оскільки жоден інший вид продукції немає такої значної та постійної дії на здоров'я людини та її потомства. Щорічно пряме отруєння пестицидами вражає в світі близько 2 млн. осіб і забирає 50 тис. життів.

На сьогодні якість продуктів харчування, представлених на українському ринку, залишає бажати кращого. Про це свідчать дані, наведені в доповіді, підготовленій ВООЗ (Всевітня організація охорони здоров'я) Держспоживстандарту України, яка видається щорічно. Показники якості різноманітні і визначаються конкретним видом продукції. З урахуванням галузевих особливостей харчових продуктів їх можна згрупувати в дві групи: диференційовані показники якості сировини та комплексні показники якості сировини.

Диференційовані показники дають оцінку за якоюсь одноєю ознакою. Вона може характеризувати споживчі властивості продукції через харчову, біологічну, енергетичну цінність, нешкідливість, безпеку, зберігання, органолептичні показники. Наприклад, якість ковбас варено-копчених за органолептичними характеристиками характеризується зовнішнім виглядом, розміром. За фізико-хімічними показниками - відсотком масової частки вологоти, куховарської солі, нітрату. За бактеріологічними показниками - відсутністю бактерій групи кишкової палички, сальмонели.

Комплексні показники характеризують декілька властивостей продукції і, як правило, характеризують сортирність продукції. Комплексні показники якості продукції характеризують її економічну ефективність. Це показники універсальні, незалежні від властивостей продукції і застосовуються у всіх галузях. Основні з них: питома вага продукції, що відповідає встановленим вимогам в НТД, технічним умовам, питома вага продукції, що відповідає кращим вітчизняним і зарубіжним зразкам, сума штрафів за продукцію у зв'язку із порушенням вимоги НТД.

4.1.1. Хімічний склад

Вибірковий контроль продукції рослинництва показав, що за останні роки від 7 до 15 % зразків продуктів рослинного походження містять нітрати в кількостях, що перевищують встановлені гігієнічні нормативи. Серед усіх продуктів, що вивчалися, найбільш забрудненими є рибопродукти. Дослідження також показали, що частка проб харчових

продуктів, що не відповідають гігієнічним нормативам, складає: по нітриту - 2,7 %, по пестицидах - 1,8 %, по токсичних елементах - 2,7 %, по антибіотиках - 11,4 %. Серед харчових продуктів, не відповідних вимогам безпеки, найбільшу частину складають: продукція виноробства - 21,4 %, мед - 19,4 %, безалкогольні напої - 15 %, хлібобулочні і борошномельні, круп'яні вироби - 13,4 %.

Не менш тривожна ситуація із забрудненням харчових продуктів важкими металами, вміст важких металів в продуктах харчування в цілому по Україні перевищує встановлені ГДК приблизно в 10 % всіх харчових продуктів.

Якість харчових продуктів регламентується державними стандартами та технічними умовами на окремі види продуктів. У них відображені вимоги до їхнього складу, кількості і органолептичних показників на окремі види харчової і сільськогосподарської продукції. На сьогодні з діючих понад 350-ти на харчову і сільськогосподарську продукцію - 252 стандарти визначають гранично допустимі концентрації або вміст шкідливих речовин у продукті та методи їхнього визначення. У них регламентується вміст таких шкідливих для здоров'я людей речовин, як нітрати, пестициди, важкі метали тощо.

На сьогодні виробництво екологічно чистих продуктів харчування є одним із перспективних напрямів у розвитку сільського господарства і споживчого ринку в Україні з таких причин: споживчий попит на екологічно безпечну продукцію росте; компанії-виробники продуктів харчування готові інвестувати кошти у виробництво органічної продукції; сільське господарство і природні ресурси володіють могутнім потенціалом для виробництва екологічно чистих продуктів харчування; одним із перспективних напрямів розвитку сільського господарства і переробної промисловості України є просування екологічно чистих продуктів харчування насамперед для внутрішнього споживання, а також на зарубіжні ринки.

У 2005 році на частку екологічно чистих продуктів харчування припало від 5 до 10 % об'єму всього європейського ринку продовольства. Щорічне зростання об'єму торгівлі в країнах Європи досить значне - до 30 - 40 % у Данії, Швеції і Швейцарії.

В розвинених країнах існують чіткі критерії, що дозволяють віднести продукт до категорії екологічно чистих (органічних) продуктів:

- екологічно чисті продукти (органічні) не містять генетичне модифікованих інгредієнтів;
- екологічно чисті продукти (органічні) не містять інгредієнтів, властивих продуктам, що вирощені з використанням пестицидів, гербіцидів, отрутохімкатів і штучних добрив;
- екологічно чисті продукти (органічні) не містять штучних консервантів, барвників і смакових добавок;
- екологічно чисті (органічні) продукти зобов'язані мати на упаковці спеціальні ліцензійні символи "Органіка".

Тенденції в галузі охорони здоров'я останніми роками сприяли бурхливому розвитку сектора екологічно чистих продуктів. Експерти прогнозують подальше зростання попиту. Криза довіри до традиційних продуктів у промислово розвинених країнах привела до відродження інтересу до місцевих продуктів і солідарності з місцевими виробниками. Офіційно сертифициовані екологічно чисті бренди мають такий же вплив, як крупні марки: вони асоціюються з якістю, надійністю і знанням регіону, навіть якщо ці продукти виробляються зовсім в іншій галузі.

4.1.2. Генетичне модифіковані продукти (ГМ-продукти)

Щодо генетичне модифікованої продукції, то науковці визначають ГМ-організмів як організми, до геному яких за допомогою методів генної інженерії "вмонтовано" функціонуючі сторонні гени або ділянки ДНК. Продукти, що їх містять, мають нову, не властиву їм комбінацію генетичного матеріалу. Науково, відповідальною за появу ГМО, є харчова біотехнологія, яка застосовує методи сучасної генетики для поліпшення харчових властивостей рослин, тварин та мікроорганізмів. Який вплив нових білків, що продукують вбудовані в ГМО гени, - невідомо. Людина їх раніше ніколи не вживала і тому незрозуміле, чи є вони алергенами. Близько 25 % патогенез-залежних білків, які активно використовуються для отримання ГМ-рослин, сприяють вираженим алергічним реакціям.

Різні порушення здоров'я виникають в результаті появи в ГМ-організмі нових, незбалансованих білків або токсичних для людини продуктів метаболізму, це поява стійкості мікрофлори людини до антибіотиків, що може призвести до медичних проблем - неможливості лікування багатьох захворювань.

Виникають порушення здоров'я, пов'язані з накопиченням в організмі людини гербіцидів. Більшість відомих ГМ-рослин не гинуть у разі масового використання сільськогосподарських хімікатів і можуть їх накопичувати.

Є певні очікування віддалених канцерогенних і мутагенних проявів. Кожна вставка чужорідного гена в організм - це мутація, вона може викликати в геномі небажані наслідки. У разі змін, що вносяться чужим геном в еволюційно відлажений геном, неможливо не припустити ймовірність виникнення токсичних, алергенних, канцерогенних і мутагенних продуктів. Тому не виключається, що у людини, яка споживала ГМО, у майбутньому можуть проявитися негативні ефекти, пов'язані з такими компонентами.

Статистика свідчить, що останнім часом в Україні збільшилося несанкціоноване розповсюдження ГМ-організмів та продуктів, що їх містять. У київських супермаркетах транссенні виявлені навіть у дитячому харчуванні. Було перевірено 42 зразки найменувань продукції - ковбаса, шинка, пельмені, каші швидко приготування. У 18 з них виявлено вміст ГМ-сої понад 5 %.

Сьогодні існує потреба розроблення та прийняття закону прямої дії, який повинен містити дані щодо ризиків від використання ГМ-продукції, а також, спираючись на досвід європейської країни, визначити порядок маркування продукції.

У Законі України "Про державну систему безпеки при створенні, виробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів", прийнятому 31.05.2007, взагалі не згадується про можливі ризики від використання генетично модифікованої продукції, а згідно із статтею 50 Конституції України "людина має право знати, що вона споживає".

В європейських країнах будь-яка продукція, яка містить в собі 0,9 або більше процентів ГМО, в обов'язковому порядку підлягає маркуванню. Виробники зобов'язані зазначити точний відсоток вмісту генетично модифікованих організмів у своїй продукції.

4.2. Запровадження харчового стандарту ДСТУ ISO 22000:2007

У світі розроблено цілу низку стандартів, які містять вимоги щодо якості продуктів харчування. Але вони існують поза національним законодавством і є добровільними. Прикладами таких стандартів є міжнародний харчовий стандарт, Універсальний харчовий стандарт Британського консорціуму. Порівняно з цими стандартами добре відомий стандарт ISO 9001:2000 не відіграє такої важливої ролі щодо безпеки продуктів харчування в ЄС.

Міжнародна організація із стандартизації (ISO) розробила новий стандарт - стандарт менеджменту безпеки продуктів харчування ISO 22000:2005. В Україні з 01.08.2007 введено в дію національний стандарт ДСТУ ISO 22000:2007. Він визначає вимоги до системи менеджменту безпеки продуктів харчування, включаючи всі організації харчового ланцюга від фермерських господарств до постачання продуктів харчування, включно з пакуванням. Важливо те, що цей стандарт має на меті забезпечити добровільну гармонізацію до міжнародних стандартів, надання стандарту для аудиту, який можна використовувати для внутрішніх аудитів, самосертифікації або сертифікації третьою стороною, поширення інформації про сертифікацію на міжнародному рівні.

Головною відмінністю ДСТУ ISO 22000:2007 від інших стандартів щодо якості та безпеки продуктів харчування є те, що він не включає детальний вимог до належної практики виробництва. Разом з тим стандарт вимагає від організації впровадження належної практики у всіх ситуаціях. А отже, організації самі зможуть визначити ті умови, які їх влаштовують. Через такі вимоги ДСТУ ISO 22000:2007 забезпечує зв'язок з міжнародними правилами і вимогами, які пов'язані з "Кодексом Аліментаріус". Слід очікувати, що прийняття стандарту ДСТУ ISO 22000:2007 та робота за ним сприятиме Україні у здійсненні експортних операцій.

Вимоги стандарту ISO 22000:2005 базуються на принципах НАССР (в англійській транскрипції HACCP "Hazard Analysis and Critical Control Points", що в перекладі означає "Аналіз ризиків і критичні точки контролю"). Концепція НАССР передбачає систематичну

ідентифікацію, оцінку та управління небезпечними факторами, які істотно впливають на якість продуктів харчування. Вона орієнтує персонал на системне визначення і виконання попереджувальних заходів. Принципи НАССР, їхнє застосування висвітлені в національному стандарті ДСТУ 4161-2003 "Система управління безпеністю харчових продуктів. Вимоги". До переваг використання системи НАССР можна віднести системний підхід до безпеки продуктів харчування, можливість інтеграції в систему управління якістю, допомогу у демонстрації зацікавленим сторонам належної уваги до безпеки, використання визнаного на міжнародному рівні підходу, малу кількість порушень у роботі системи управління, ефективність витрат, підвищення довіри та задоволеності замовника. ДСТУ ISO 22000:2007, який може бути застосований у будь-якій організації: від постачальника харчової сировини, виробників харчових продуктів, операторів з транспортування і зберігання, субпідрядників до кінцевих реалізаторів, повинен прийти на заміну ДСТУ 4161 - 2003.

Подібність структури ISO 22000:2005 до ISO 9001:2000 передбачає охоплення всіх елементів моделі управління: від політики у сфері якості та безпечності до аналізу з боку вищого керівництва. Така модель зарекомендувала себе як дієва, та є придатною для постійного поліпшення діяльності організації. Наявність підручтя у вигляді принципів менеджменту та елементів моделі управління дозволяє створювати інтегровані системи менеджменту.

З метою підтримки якості продовольчих товарів національні продуценти продовольчих товарів мають вирішити комплекс організаційних проблем, що стосуються технологій, рецептури, ГДК, фасовки та упакування, відповідності екологічним вимогам харчових продуктів, призначених для експорту і товарообігу всередині країни.

Одним із завдань продовольчої безпеки столиці є сприяння запровадженню стандарту якості харчових продуктів ДСТУ ISO 22000:2007 на підприємствах-постачальниках продовольчих товарів у торговельну та ресторанну мережу міста шляхом проведення навчання спеціалістів профільних підприємств і організацій та їхньої сертифікації на відповідність вимогам стандарту.

4.3. Наукове та інформаційне забезпечення якості продуктів харчування

Аналізуючи екологічні характеристики продуктів харчування в країні і м. Києві, особливо слід зазначити відсутність повної, з'ястовної за видами продуктів інформації про ступінь екологічної чистоти продукції. У даний час інформація про різні види забруднювачів узагальнюється і накопичується не тільки в різних організаціях, але і без єдиної методичної основи, що не дозволяє проводити комплексний аналіз ступеня екологічності продуктів, що споживаються населенням, і розглядати його динаміку.

У комплексі заходів із поліпшення якості продуктів харчування необхідно уявляється розробка цілої низки заходів як наукового, так і організаційного характеру, направлених на створення інформаційної бази з даної проблеми. Недостаття інформаційності населення м. Києва, України, але й навіть належним чином оцінити сутність і важливість самої проблеми.

Нестабільність в економічних і політичних відносинах призводить до положення, при якому практично всі прийнятні екологічні програми не виконуються, повільними темпами йде перехід до озонування води замість хлорування тощо.

Навряд об'єктивні проблеми посилюються масою суб'єктивних факторів:

практичною відсутністю відповідних механізмів, адекватно функціонуючої фінансової сфери, економічної бази для переорієнтації сфери виробництва та розподілу відповідно до екологічних вимог, ослаблення контрольних функцій державних органів з питань якості продуктів харчування тощо.

Особливо треба зазначити, що існуючими санітаземстанціями планомірної і ефективною боротьби за виробництво екологічно чистих продуктів не ведеться через відсутність відповідного потенціалу.

Ще однією болючою проблемою безпеки харчування є необізнаність і неінформованість населення. Дуже небагато споживачів мають початкове уявлення про мікробіологічну безпеку, ще менша кількість людей знає, що незамінені поживні речовини можуть бути токсичними, що деякі натуральні продукти можуть містити певні токсичні

речовини. Багато споживачів не знає про те, що тривалість нашого життя у великій мірі залежить від безпеки харчування. Школи, навчальні заклади, промисловість погано інформують споживача про складні проблеми безпеки продуктів харчування. Законодавство, покликане захищати права споживачів на якісні продукти харчування, безумовно, також потребує вдосконалення.

5. ЦІНИ ТА ЦІНОВА ПОЛІТИКА

Одним із дієвих механізмів забезпечення продовольчої безпеки є регулювання цін на визначені види продуктів. Як будь-який засіб втручання у господарську діяльність він має, при всій своїй тимчасовій ефективності, значні недоліки, які в цілому не сприяють економічному розвитку сільськогосподарської, переробної та харчової промисловості. Пунктом 12 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.96 N 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)" з метою вдосконалення системи державного регулювання цін (тарифів) та подальшого розвитку ринкових відносин визначено, що Рада міністрів Автономної Республіки Крим, області, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації регулюють (встановлюють):

- граничні рівні рентабельності та торговельні надбавки на дитяче харчування;
- граничні розміри плати за послуги, що надаються ринками з продажу продовольчих та непродовольчих товарів;
- граничні торговельні (постачальницько-збутові) надбавки до оптової ціни виробника (митної вартості) на борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичину, свинину і м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, олію соняшникову, яйця курячі не вище 15 відсотків без урахування витрат з їх транспортування у міжміському сполученні;
- граничний рівень цін на зерно сільськогосподарських культур;
- граничні торговельні надбавки на рівні не вище 10 відсотків конкурсною ціною на м'ясо, реалізоване з державного резерву відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2005 року N 266 "Про порядок реалізації м'яса з державного резерву";
- граничні рівні рентабельності виробництва борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту, борошна житнього обдирного, хліба вагою більш як 500 грамів з борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту та їх суміші, борошна житнього та суміші борошна пшеничного та житнього простої рецептури (борошно, дріжджі, сіль, вода) без додавання цукру, жиру, інших наповнювачів, а також хліба і хлібобулочних виробів для діабетиків;
- оптово-відпускні ціни на борошно пшеничне вищого, першого і другого сорту, борошно житнє обдирне, яловичину, свинину, м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, яйця курячі, цукор, олію соняшкову шляхом декларування їх зміни.

Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 N 1222 "Про затвердження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари" визначає механізм декларування зміни оптово-відпускних цін на борошно пшеничне вищого, першого і другого сорту, борошно житнє обдирне, яловичину, свинину, м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, яйця курячі, цукор, олію соняшкову.

Згідно з Порядком декларування підлягають зміни оптово-відпускних цін на вищезазначені продовольчі товари у разі, коли такі ціни збільшуються протягом місяця на 1 %. Суб'єкти господарювання, які провадять діяльність з виробництва та/або реалізації продовольчих товарів, у разі зміни їх оптово-відпускних цін подають до Ради міністрів АР Крим, області, Київської та Севастопольської міськдержадміністрації декларацію, поєднану з записом обґрунтування необхідності зміни оптово-відпускних цін разом з економічним аналізом фактичних витрат, калькуляцією собівартості продовольчих товарів (послуг з реалізації) із зазначенням обсягу матеріальних витрат, довідку про фактичну та декларовану рентабельність від реалізації продовольчих товарів. Зазначені документи підписуються керівником суб'єкта господарювання та завіряються печаткою.

Декларація та зазначені документи подаються не пізніше, ніж за 10 днів до запровадження оптово-відпускних цін на продовольчі товари.

З листопада 2008 року по липень 2008 року включно було реєстровано 63 звернення щодо декларації змін оптово-відпускних цін на продовольчі товари від 13 суб'єктів господарювання, які провадять діяльність з виробництва та реалізації продовольчих товарів. Усього задекларовано Головним управлінням з питань цінової політики 1563 зміни оптово-відпускних цін.

Моніторинг цін на споживчому ринку продуктів харчування, який відповідно до доручень Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 N 26184/01-07 та Державної інспекції з контролю за цінами від 13.06.2007 N 200/5-6/1281 проводиться Державною інспекцією з контролю за цінами в м. Києві на підприємствах торгівлі, в тому числі на: борошно, хлібобулочні вироби, макаронні вироби, крупи, яловичину, м'ясо птиці, ковбасні вироби, молочну продукцію, яйця, цукор, олію соняшкову та сіль. На продовольчих ринках міста Києва, крім вище зазначених продуктів харчування, контроль за цінами проводиться також на плодоовочеву продукцію.

З метою недопущення необґрунтованого зростання цін на основні продовольчі товари згідно з розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 29.11.2007 N 1562 для всіх суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності встановлено в м. Києві:

- граничні рівні рентабельності виробництва борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту, борошна житнього обдирного - 7 відсотків, хліба і хлібобулочних виробів із борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту, із суміші борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту та житнього обдирного, а також хліба і хлібобулочних виробів для діабетиків - 10 відсотків;

граничні торговельні надбавки до оптової ціни виробника (митної вартості) на ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, олію, м'ясо птиці - 10 відсотків, борошно, макаронні вироби, крупи, цукор - 12 відсотків, яловичину, свинину, хліб і хлібобулочні вироби - 15 відсотків.

З метою повторного відстеження результативності даного розпорядження, відповідно до Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", суб'єкти господарювання, на які поширюється даним розпорядженням регулювання цін, до 1 листопада 2008 року подають Головному управлінню з питань цінової політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) інформацію про фактичну собівартість та рентабельність за 9 місяців 2008 року.

За рахунок міського бюджету виділяються дотації суб'єктам господарювання на покриття збитків, отриманих внаслідок реалізації продукції за регульованими цінами.

З метою додаткового соціального захисту малозабезпечених сімей прийнято розпорядження Київської міської державної адміністрації "Про надання цюкваргальної додаткової адресної матеріальної допомоги малозабезпеченим сім'ям м. Києва, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям".

6. ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАПАСІВ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗЕРНА ТА ПЛЮДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Достатність запасів зерна у державних ресурсах визначається як співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населення хліба і хлібобулочних продуктів у перерахунку на зерно, згідно з рекомендаціями ФАО і Методикою граничним вважається критерій на рівні 17 % річного споживання хлібопродуктів (у зерновому еквіваленті), 60 днів споживання.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 N 794 "Про невідкладні заходи щодо зменшення негативного впливу посухи та забезпечення формування резервів зерна врожаю 2007 року" з метою гарантованого забезпечення м. Києва у 2007/2008 маркетинговому сільськогосподарському році продовольчим зерном та плодоовочеву продукцією, запобігання необґрунтованому підняттю цін на хліб, хлібобулочні вироби і плодоовочеву продукцію Київська міська рада 26.07.2007 прийняла рішення N 23/1857 "Про

затвердження заходів, спрямованих на формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції".

Цим рішенням передбачено виділення коштів із міського бюджету на часткову компенсацію відсотків за користування банківським кредитом на закупівлю продовольчого зерна для потреб м. Києва як не сільськогосподарського регіону, картоплі та плодоовочевої продукції для створення міжсезонних регіональних запасів.

Закупівля зерна для формування регіональних запасів та їх надходження здійснюється в основному переважно із регіонів:

1. Черкаської області;
2. Київської області;
3. Чернігівської області;
4. Кіровоградської області;
5. Сумської області;
6. Житомирської області.

Жито в основному поставляється до м. Києва із Чернігівської, Сумської та Житомирської областей.

Завезення картоплі, овочів та баштанних, фруктів, ягід та винограду для створення запасів м. Києва здійснюється із регіонів України (таблиця 11).

Таблиця 11

Постачальники картоплі, овочів та баштанних, фруктів, ягід та винограду до м. Києва в 2007 році (т)

№ з/п	Області-постачальники	Картопля	Овочі та баштанні	Фрукти, ягоди та виноград
1	Волинська	1665	2040	138
2	Вінницька	1465	3894	1604
3	Дніпропетровська	56	282	847
4	Житомирська	2477	4384	792
5	Закарпатська	1133	640	446
6	Запорізька	98	4022	1430
7	Івано-Франківська	-	60	-
8	Київська	7139	25690	4064
9	Кіровоградська	45	803	128
10	Львівська	-	34	-
11	Миколаївська	191	8014	765
12	Одеська	32	11029	2144
13	Полтавська	197	1366	342
14	Рівненська	901	1624	230
15	Сумська	71	652	5
16	Тернопільська	50	40	99
17	Хмельницька	240	900	354
18	Херсонська	15	28755	948
19	Чернівецька	736	583	518
20	Чернігівська	3910	4134	224
21	Черкаська	948	4054	937
22	Автономна Республіка Крим	-	2532	2836
Разом:		21369	105332	18851

Надання фінансово-кредитної підтримки заходів для стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції здійснюється відповідно до Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів господарювання в м. Києві, затвердженого рішенням Київради від 05.07.2001 N 375/1351.

Обсяги закупівель, фінансування на заходи щодо формування регіональних запасів, джерела фінансування та виконання на наступні маркетингові сільськогосподарські періоди щорічно визначаються за результатами аналізу стану індикуваторів продовольчої безпеки міста та обумовлюються вимогами згідно з положеннями цієї Програми.

7. ВИСНОВКИ

1. Індикатор "Добова енергетична цінність харчування людини" в м. Києві знаходиться на рівні рационального споживання (3370 ккал, рекомендовано 3697,60 ккал).

2. За індикатором "Забезпеченість раціону людини основними продуктами харчування" населення м. Києва має дефіцит споживання основних груп продуктів харчування у порівнянні з фізіологічними нормами (таблиця 5). Дефіцит споживання зумовлений кількома причинами, серед яких треба відзначити:

- низький рівень доходів населення;
- високі ціни на окремі види продуктів.

Покращення показників індикатора забезпеченості раціону людини основними продуктами харчування може бути забезпечено:

- збільшенням доходів населення, в тому числі окремих малозабезпечених соціальних груп, шляхом надання адресної допомоги як на окремі види продуктів, так і на весь продовольчий кошук;

- створенням умов для зменшення вартості визначених продуктів за рахунок (ринкових заходів) збільшення пропозицій товарів, наданням фінансової підтримки заготівельним і переробним підприємствам міста, або адміністративними заходами - регулювання цін, введення квот, надання фінансової підтримки заготівельним і переробним підприємствам міста.

3. Для забезпечення достатнього рівня індикатора "Достатність запасів зерна" необхідно:

- на кожний маркетинговий рік передбачати в міському бюджеті кошти для фінансової підтримки закупівельних операцій щодо продовольчого зерна та плодоовочевої продукції у поточному маркетинговому сільськогосподарському періоді за найбільш оптимальними цінами;

- підвищення ефективності закупівельної політики для створення регіональних запасів продовольчого зерна та плодоовочевої продукції, в тому числі з використанням фінансових угод, встановлення кооперативних та інших виробничих схем співробітництва міських переробних і заготівельних підприємств з виробниками сільськогосподарської продукції.

4. Індикатор "Економічна доступність продуктів" (діаграма 1) для міста Києва є стабільним і таким, що відповідає реаліям сьогодення і економічній ситуації в державі. Утримання індикатора в рекомендованих межах забезпечується заходами, аналогічними для показників індикатора "Забезпеченість раціону людини основними продуктами харчування", зважаючи на їхню взаємну відповідність.

5. Індикатор "Диференціація вартості харчування" (таблиця 6) характеризується такими показниками:

- наявність продовольчих товарів у місті знаходиться на достатньому рівні;
- торговельна мережа відповідає необхідному рівню продовольчої безпеки за показником "Квінтільний коефіцієнт диференціації".

6. Індикатор "Ємність внутрішнього ринку продовольства" (таблиця 7) свідчить про достатній рівень продовольчих товарів у столиці.

7. Індикатор "Продовольча незалежність" (таблиця 8). Наведені дані підтверджують визначення міста Києва як несільськогосподарського регіону і свідчать про значну залежність від постачання продуктів харчування від зовнішніх джерел, в тому числі імпорту.

8. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ПРОГРАМИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ШОДО СТАБІЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ, ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАПАСІВ ПРОДОВОЛЬНОГО ЗЕРНА ТА ПЛОДОВООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Організаційне супроводження виконання Програми здійснює Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Передбачається поетапне виконання заходів (додаток 1) щодо реалізації Програми на поточний рік, моніторинг її виконання, можливість внесення необхідних коректив та формування заходів Програми на наступний період.
Джерелами фінансування Програми є: цільові кошти міського та районних бюджетів на часткову компенсацію відсотків за користування банківськими кредитами, кредити комерційних банків і кредитних спілок, вітчизняні та іноземні інвестиції, власні кошти суб'єктів підприємництва.

Розпорядником коштів міського бюджету, що спрямовуються на реалізацію завдань Програми, в тому числі на формування регіональних запасів зерна та плодовоовочевої продукції, є Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Виконавцями Програми визначені: головні управління, управління та відділи виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Головне управління статистики у місті Києві, районні в місті Києві державні адміністрації, Уповноважений банк КНДУ "НДПРОМ", суб'єкти господарювання міста Києва.

Визначені виконавці Програми за відповідний період надають до Головного управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) інформацію про стан виконання заходів Програми, а також вносять пропозиції щодо формування заходів Програми та джерел їх фінансування на наступний рік.

Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) узагальнену інформацію подає на розгляд постійній комісії Київради з питань торгівлі, підприємництва, громадського харчування та послуг та на колегію виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Головне управління з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю забезпечує інформування населення про стан продовольчої безпеки міста та заходи міської влади щодо її забезпечення через засоби масової інформації.

За результатами моніторингу індикаторів продовольчої безпеки здійснюється актуалізація відповідних розділів Програми та заходів щодо її реалізації з метою забезпечення стабілізації міського ринку продовольчих товарів і формування щорічного запасу продовольчого зерна й плодовоовочевої продукції на наступний маркетинговий рік.

Заступник міського голови -
секретар Київради

О. Довгий

ЗАХОДИ

з реалізації Програми із забезпечення продовольчої безпеки та здійснення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів, формування регіональних запасів продовольчого зерна та плодовоовочевої продукції

N з/п	Завдання Програми	Заходи	Виконавці	Термін виконання	Джерело фінансування	Очікувані результати
I. Забезпечення реалізації політики міської влади щодо дотримання необхідного рівня продовольчої безпеки в м. Києві						
1.1	Реалізація завдань та заходів Програми продовольчої безпеки м. Києва	Координація роботи із реалізації завдань Програми продовольчої безпеки у м. Києві	Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської державної адміністрації)	Постійно		
1.2	Моніторинг індикаторів продовольчої безпеки в м. Києві	Відстеження показників, розрахунки індикаторів продовольчої безпеки	Головне управління з питань торгівлі та побуту виконавчого органу Київської міської ради (Київської державної адміністрації), КНДУ "Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста"	Щорічно	Міський бюджет	Дотримання індикаторів продовольчої безпеки міста в необхідних межах
1.3	Дотримання індикаторів продовольчої безпеки міста в необхідних	Актуалізація завдань та заходів Програми за результатами	Головне управління з питань торгівлі та побуту	Щорічно	Міський бюджет	Актуалізовані розділи Програми продовольчої безпеки

межах	моніторингу індикаторів продовольчої безпеки	виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	міста на наступний період
2. Формування продовольчих ресурсів міста			
2.1 Формування регіональних запасів продовольчого зерна	Визначення обсягів закупівель зерна для створення регіонального запасу на наступний маркетинговий рік	Щорічно Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), зерноперероблявний, хлібопекарні та кондитерські підприємства міста	Формування планів закупівель продовольчого зерна
2.2 Формування регіональних запасів картоплі та плодоовочевої продукції	Визначення обсягів закупівель картоплі та плодоовочевої продукції для міжсезонних регіональних запасів	Щорічно Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	Формування планів закупівель плодоовочевої продукції
2.3 Створення регіонального запасу продовольчого зерна	Проведення закупівель визначених обсягів зерна для створення регіонального резерву	Протягом маркетингового року Зернозаготівельні підприємства	Власні кошти підприємств, кредитні кошти
2.4 Створення	Проведення	Плодоовочеві	Створення

регіонального запасу картоплі та плодоовочевої продукції	закупівель картоплі та плодоовочевої продукції для міжсезонних регіональних запасів	закупівель картоплі та плодоовочевої продукції для міжсезонних регіональних запасів	заготівельні підприємства	й сезон	кошти підприємств, кредитні кошти	регіонального запасу картоплі та плодоовочевої продукції
Розвиток інтеграційних зв'язків із сільгоспвиробниками	Укладання фічочерних договорів із сільгоспвиробниками Розробка програм та угод про співробітництво з виробниками основних видів сільгосппродукції	Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), плодо- та зернозаготівельні підприємства	Постійно	Міський бюджет	Надання адресної допомоги як види продуктів, так і на весь продовольчий кошук	Забезпечення закупівлі продовольчих товарів та сировини за найвигіднішими цінами
3. Заходи щодо зменшення цін на продовольчі товари						
3.1 Створення умов для реалізації продовольчих товарів за цінами виробника	Проведення районних, міжрайонних та міських ярмарків, інших заходів з продажу сільгосппродукції та продовольчих товарів	Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), районні в м. Києві держадміністрації	За затверженим графіком	Міський бюджет	Надання адресної допомоги як види продуктів, так і на весь продовольчий кошук	Забезпечення населення, що потребує соціальної допомоги, продуктами за сприятливими цінами
3.2 Розробка та удосконалення механізму надання адресної допомоги та його реалізація	Збільшення доходів малообезпечених соціальних груп населення	Головне управління соціального захисту населення виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	Відповідно до Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям"	Міський бюджет	Надання адресної допомоги як види продуктів, так і на весь продовольчий кошук	Забезпечення населення, що потребує соціальної допомоги, продуктами за сприятливими цінами

			державної адміністрації) районні в м. Києві держадміністратори, КНДУ "НДПРОМ"					
		Забезпечити подання декларацій Головному управлінню з питань цінової політики про зміни оптово-ввізних цін на основні продовольчі товари відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 N 1222 "Про затвердження порядку декларування товарів, які підпадають під дію постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 N 1222 "Про затвердження порядку декларування зміни оптово-ввізних цін на продовольчі товари"	Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) районні в м. Києві держадміністратори, КНДУ "НДПРОМ"	Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 N 1222 "Про затвердження порядку декларування зміни оптово-ввізних цін на продовольчі товари"			Дотримання рівня цін на основні продовольчі товари в межах, що забезпечують необхідний рівень продовольчої безпеки в місті	
3.3	Здійснення оперативного контролю за цінами на основні групи продовольчих товарів, їх регулювання в межах повноважень місцевих органів влади							
3.4	Підвищення ефективності використання повноважень, визначених постановою Кабінету Міністрів України від	Створення системи моніторингу оптово-ввізних цін на продовольчі товари, визначені п. 12 постанови	Головне управління з питань торгівлі та побутового виконавчого органу Київської міської ради	2008 рік			Здійснення заходів щодо зменшення негативного впливу підвищення оптово-ввізних	

	25.12.96 N 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)"	Кабінету Міністрів України від 25.12.96 N 1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)"	(Київської державної адміністрації) Головне управління з питань цінової політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської державної адміністрації)					цін
4. Інформаційне забезпечення								
4.1	Інформаційно-аналітичне забезпечення моніторингу стану індикаторів продовольчої безпеки міста	Формування статистичних даних щодо основних показників соціально-економічного стану міста	Головне управління статистики в м. Києві, КНДУ "НДПРОМ"	Щорічно	Міський бюджет	Інформація щодо цін, демографічної ситуації, доходів і витрат населення		
4.1		Надання рекомендацій МОЗ України щодо споживання продуктів харчування, хімічної та енергетичної цінності продуктів	Головне управління охорони здоров'я та медичного виконавчого органу Київської міської ради (Київської державної адміністрації)	Щорічно або по мірі введення оновлених норм		Дані для розрахунків індикаторів продовольчої безпеки		
4.2	Залучення населення та громадських організацій до вирішення проблем продовольчої безпеки, інформування про її стан та заходи міської	Створення розділу "Продовольча безпека міста" на міському порталі Інтернет-порталі Висвітлення інформації про проблеми продовольчої	Головне управління з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю виконавчого	Постійно		Інформування населення про стан продовольчої безпеки та заходи міської влади щодо забезпечення		

<p>Влади щодо її забезпечення</p>	<p>безпеки міста в засобах масової інформації</p>	<p>Органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Головне управління з питань торгівлі та лоубу виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Головне управління з питань цінної політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Державна інспекція по контролю за цінами</p>			<p>я</p>
-----------------------------------	---	--	--	--	----------

Заступник міського голови - секретар Київради

О. Довгій